

Geacht NPO bestuur,

De NPO heeft zich vanaf 17 november 2022 eenzijdig de bevoegdheid toegeëigend om aanvullende eisen te stellen wat betreft het uitzenden van het programma *Ongehoord Nieuws* door omroep Ongehoord Nederland (ON!). Deze aanvullende eisen kregen op twee manieren vorm. Ten eerste door de verplichting om iedere twee maanden een rapportage in te dienen. Deze rapportages zijn volgens de NPO bedoeld om, zo stelt zij in haar schrijven van 12 september 2023, ‘te bewaken dat het door ON! te verzorgen media-aanbod op grond van de intekening voldoet aan de wettelijke vereisten en aan de samenwerkingsafspraken van de publieke omroep’.

Ten tweede heeft de NPO op grond van een schrijven van 9 mei 2023 (extra) voorwaarden en voorschriften verbonden aan de opname van *Ongehoord Nieuws* in het plaatsingsbesluit Video voor het najaar van 2023. ON! heeft aangegeven op welke wijze zij uitvoer geeft aan deze voorwaarden en voorschriften in een schrijven van 27 juni 2023. Zij ontving hier op 11 juli 2023 een reactie op van de NPO. De NPO duidt het schrijven van ON! van 27 juni 2023 als *reactie* op de voorwaarden en voorschriften die verbonden zijn aan het plaatsingsbesluit Video. Dit is niet geheel juist: het schrijven van 27 juni 2023 was de schriftelijke toelichting van ON! *hoe* zij aan de voorwaarden en voorschriften voldoet. Het is dus nadrukkelijk geen reactie, maar een (door de NPO eenzijdig verplichte) schriftelijke toelichting op de drie voorwaarden en voorschriften die de NPO heeft gesteld in haar schrijven van 9 mei 2023. In hetgeen volgt blijven deze aanvullende eisen en voorwaarden die door de NPO worden gesteld aan het plaatsingsbesluit voor het najaar wat betreft *Ongehoord Nieuws* buiten beschouwing.

In voorliggend schrijven staat de eerder gestelde aanvullende eis, namelijk die tot het indienen van de periodieke rapportages, centraal. Het is ten eerste een reactie op de laatste brief van de NPO, die ON! ontving op 12 september 2023. In deze brief, die een reactie is op de vierde rapportage die door ON! werd ingediend op 31 juli 2023, concludeert de NPO dat ON! niet voldoet aan de voorwaarden en criteria. Ten tweede kan dit schrijven beschouwd worden als de vijfde rapportage indien de NPO nog steeds van mening is dat de verplichting tot het indienen van rapportages bestaat – zij lijkt die eis inmiddels te hebben losgelaten blijkens de formulering ‘de rapportageverplichting is onderdeel van het besluit tot toekenning en plaatsing voor het eerste halfjaar van 2023’ in de brief van 12 september 2023.

Voorafgaand dient in algemene zin te worden opgemerkt dat ON! nog steeds van mening is dat de NPO zich door het stellen van de eis van rapporteren een handhavende bevoegdheid heeft toegeëigend: een bevoegdheid tot handhaven van de Journalistieke Code NPO die volgens ON! op geen enkele wijze een wettelijke grondslag kent. ON! is van mening dat de door de NPO aangehaalde wetsartikelen ter rechtvaardiging van de rapportageverplichting niet kunnen worden beschouwd als een legitieme wettelijke grondslag voor deze eis. Toelichting omtrent dit standpunt volgt hieronder. In dit kader wenst ON! tevens te verwijzen naar de gronden van bezwaar inzake het Plaatsingsbesluit voor het najaar 2023.

Voorafgaand dient tot slot opgemerkt te worden dat voor ON! het tot stand brengen van een constructieve dialoog nog steeds voorop staat. Voorliggend schrijven, ofwel de reactie op de brief van 12 september 2023 en tevens – zo de NPO wil – de vijfde rapportage, dient dan ook in dat licht te worden gezien. Het kan echter geenszins worden opgevat als een erkenning van de handhavende bevoegdheid. Eveneens dient opgemerkt te worden dat ON!, voor waar het een herhaling van eerdere stellingnamen betreft, verwijst naar eerder ingediende rapportages. De daarin ingenomen stellingen dienen als herhaald en ingelast te worden beschouwd.

1. Voorwaarden, criteria en rapportages

Hoewel volgens ON! de noodzakelijke wettelijke grondslag tot het verplicht stellen van het indienen van periodieke rapportages ontbreekt, heeft zij in het kader van het tot stand brengen van een constructieve dialoog toch vier rapportages ingediend. De eerste rapportage werd ingediend op 21 december 2022. In een brief van 20 februari 2023 werd deze rapportage op alle punten afgewezen. Bij ON! leefde op dat moment een aantal belangrijke vragen. In het kader van verduidelijking stelde zij dan ook, per brief van 24 maart 2023, enkele vragen aan de NPO. Zij hoopte op deze manier beter te kunnen voldoen aan de verwachtingen van de NPO, maar vooral op een constructieve manier en gezamenlijk te werken aan het verbeteren van de producties van ON!. Voor ON! is samenwerking binnen het publieke omroepbestel om gezamenlijk de belangrijke publieke zaak te dienen namelijk van uiterst belang. Deze positieve grondhouding heeft ON! vanaf dag één van toetreding tot de NPO duidelijk gemaakt.

ON! besloot, in het licht van de door haar gewenste constructiviteit en in afwachting van het antwoord op de gestelde vragen, toch de tweede rapportage in te dienen op 30 maart 2023. Zij herhaalde daarin de vragen die zij de NPO ook per brief van 24 maart 2023 had voorgelegd.

De NPO maakte middels een schrijven van 20 april 2023 kenbaar dat deze rapportage volgens haar ook niet voldeed – en formuleerde tevens een ‘antwoord’ op de gestelde vragen. Van een daadwerkelijk inhoudelijk antwoord was echter geen sprake: de NPO gaf bij iedere afzonderlijke vraag aan dat het beantwoorden ervan volgens haar niet noodzakelijk was voor het opstellen van de rapportages. Voorts diende ON! op 31 mei 2023 de derde rapportage in, die werd tevens afgewezen door de NPO per brief van 4 juli 2023. Op 31 juli 2023 diende ON! de vierde en voor alsnog laatste rapportage in. De NPO meldde per brief van 12 september 2023 dat uit laatstgenoemde rapportage volgt dat ON! wederom niet voldoet aan de voorwaarden en criteria.

De NPO is blijkens haar schrijven van 12 september 2023 van mening (a) dat zij steeds uitgebreid heeft toegelicht waarom ON! niet aan de voorwaarden en criteria voldoet en (b) dat dit niet tot verbetering heeft geleid. Op voorgaande twee punten wordt nu ingegaan. Van belang is hierbij dat hetgeen in eerdere rapportages hieromtrent uiteen is gezet als herhaald en ingelast moet worden beschouwd.

a. De NPO meent steeds uitgebreid te hebben toegelicht

De NPO meent dat zij steeds uitgebreid heeft toegelicht waarom de rapportages niet aan de gestelde voorwaarden en criteria voldoen. Zij geeft eveneens aan dat zij voor ogen had dat deze toelichting ertoe zou leiden dat ON! alsnog zou kunnen voldoen aan de gestelde voorwaarden en criteria. Gesteld kan worden dat dit echter op geen enkele manier blijkt uit wijze waarop de NPO reageert op de rapportages van ON!: op geen enkele manier kan uit de brieven van de NPO worden opgemaakt dat zij op wat voor manier dan ook toelichting aan ON! verschaft of probeert ON! te ondersteunen bij het voldoen aan de door haar opgelegde voorwaarden en criteria. Sterker nog, de reacties op de rapportages lezen als een voortdurende afwijzing van alles dat ON! beargumenteert of aandraagt.

Voornoemde komt wellicht het meest tot uiting in het ‘antwoord’ dat ON! ontving in reactie op de vragen die zij per brief van 24 maart 2023 stelde naar aanleiding van de afwijzing van de eerste rapportage. Bij ON! leefde – en leeft – als gezegd een aantal belangrijke vragen omtrent het voldoen aan de voorwaarden en criteria die zij eenzijdig en zonder wettelijke basis kreeg opgelegd vanuit de NPO. Vanuit welwillendheid en in een poging een constructieve dialoog te starten besloot zij deze vragen voor te leggen aan de NPO.

ON! kreeg echter nul op het rekest. Ten eerste bleek de NPO niet bereid om de datum waarop de tweede rapportage zou moeten worden ingediend te verplaatsen naar een moment waarop ON! antwoord zou hebben ontvangen op de door haar gestelde vragen. ON! besloot daarop de tweede rapportage toch maar binnen de eerder gestelde termijn in te dienen – wederom om bereidwilligheid en constructiviteit te tonen. In een schrijven van 20 april 2023 werd tenslotte gereageerd op de vragen. Dit kan echter enkel als een *reactie* en niet als een daadwerkelijk *antwoord* worden opgevat. Op iedere vraag die ON! stelde volgde de reactie dat de beantwoording van de vraag niet van belang zou zijn voor de rapportage. Waarom beantwoordde de NPO de vragen niet op een wijze dat ON! er daadwerkelijk mee uit de voeten kan? Met andere woorden, waarom bleek de NPO niet bereid op constructieve wijze met ON! van gedachten te wisselen over de vraag hoe zij zo goed mogelijk aan de rapportageplicht zou kunnen voldoen? Gesteld kan worden dat, nog los van de constatering dat de reactie van de NPO niet erg constructief is, op geen enkele manier ook maar wat voor vorm van bereidwilligheid kan worden bespeurd vanuit de kant van de NPO om ON! daadwerkelijk van dienst te zijn en er op deze manier voor te zorgen dat zij wel aan de voorwaarden en criteria gaat voldoen – terwijl dat laatste dus wel is wat de NPO nadrukkelijk (maar ten onrechte) stelt in haar schrijven van 12 september 2023.

Het verdient in dit kader vermelding dat de NPO zelfs uitdrukkelijk heeft geprobeerd ON! te ontmoedigen om extra vragen te stellen en om aanvullende verduidelijking te verzoeken aangezien zij het stellen van de vragen in het schrijven van 20 april 2023 duidde als een houding die niet gericht is op samenwerking. In het schrijven van 4 juli 2023 merkt de NPO de gestelde vragen zelfs aan als ‘als vraag geformuleerde kritiek’ en trekt daarmee expliciet de intenties van ON! in twijfel. Zoals gezegd is tot op de dag van vandaag nog geen begin gemaakt met het formuleren van een daadwerkelijk en inhoudelijk antwoord op de gestelde vragen.

Geconcludeerd kan aldus worden dat de NPO tot op heden geen blijk heeft gegeven van een constructieve houding of van de bereidheid tot samenwerking om tot een verbetering van de producties van ON! te komen. De NPO heeft eveneens geen blijk gegeven van het feit dat zij ON! in staat heeft willen stellen alsnog aan de criteria en voorwaarden te gaan voldoen, zoals zij wel (ten onrechte) stelt in haar schrijven van 12 september 2023. ON! staat echter nog steeds open voor constructieve dialoog met de NPO en moedigt haar aan om de handschoen op te pakken en te beginnen met alsnog een inhoudelijk en helder antwoord te formuleren op de door haar gestelde vragen.

b. *De NPO meent dat er nog altijd geen verbetering bij ON! te zien is*

De NPO meent dat er nog altijd geen verbetering is opgetreden in de producties van ON!. ON! gaat ervan uit dat de NPO hiermee bedoelt te zeggen dat er nog geen verbetering is opgetreden sinds het opleggen van de rapportageplicht op 17 november 2022. De vraag rijst hoe de NPO tot dergelijke conclusies komt. Met andere woorden, hoe wordt dit gemeten? Aangezien de NPO nog altijd geen uitspraken wenst te doen over de meer recente uitzendingen van *Ongehoord Nieuws* – of deze zelfs maar bij de beoordeling lijkt te willen betrekken – is moeilijk in te schatten wat de NPO nu exact zou willen zien in de producties van ON!. Met andere woorden, wanneer voldoen deze producties wel aan de voorwaarden? In dat kader rijst tevens de vraag waarom de NPO zich zo categorisch uitlaat. Zij stelt dat er *geen* verbetering is opgetreden. Bedoelt de NPO daarmee te zeggen dat er sinds het begin van het uitzenden van *Ongehoord Nieuws* (eerste uitzending 22 februari 2022) geen enkele verbetering te zien is? Daarnaast rijst de vraag wat het eindpunt moet zijn. Met andere woorden, hoe veel verbetering dient er te zijn opgetreden vanaf de eerste uitzending alvorens geconcludeerd kan worden dat er wel wordt voldaan aan de eisen en criteria? Of, in het verlengde daarvan, dat er in ieder geval iets van verbetering is opgetreden?

In dit verband verdient vermelding dat de NPO-Ombudsman een andere mening toegedaan lijkt te zijn op dit punt dan de NPO. Op 17 augustus 2023 publiceerde zij een ‘column’ op haar website over een uitzending van *Ongehoord Nieuws* van 31 januari 2023 (de eerste uitzending van het tweede seizoen).¹ ON! heeft inmiddels inhoudelijk gereageerd op deze column. Voor de volledigheid is de reactie van ON! bijgevoegd (zie **bijlage 1**). Wanneer wordt gekeken naar de inhoud van de column lijkt de NPO-Ombudsman een aantal zeer positieve punten te zien in de door haar geanalyseerde uitzending van *Ongehoord Nieuws*.

Zo was een van de belangrijkste punten van kritiek in het eerste rapport van de NPO-Ombudsman van 7 juni 2022 dat er onvoldoende onderscheid wordt gemaakt tussen feiten en meningen. Dit leidde er volgens de NPO-Ombudsman toe dat meningen als feit worden gepresenteerd in de rest van het gesprek. Zoals aangegeven, is ON! nooit van mening geweest dat zij de Journalistieke Code NPO heeft geschonden in haar producties. Toch neemt zij de aanbevelingen van de NPO-Ombudsman mee bij het verbeteren van haar programma’s, waar

---

¹ Zie <https://www.omroepombudsman.nl/uitspraken-en-columns/onduidelijkheid-over-oversterfte>

zij continu aan werkt en veel belang aan hecht. En met resultaat. In de column van 17 augustus 2023 over de uitzending van 31 januari 2023 stelt de NPO-Ombudsman namelijk dat er in deze uitzending onderscheid werd gemaakt tussen feiten en meningen. Met andere woorden, op dit punt is er duidelijk verbetering te zien, zo constateert de NPO-Ombudsman zelf. Daar blijft het niet bij. In haar column vergelijkt de NPO-Ombudsman *Ongehoord Nieuws* met andere programma's. *Ongehoord Nieuws* valt volgens haar positief op wanneer wordt gekeken naar bronvermelding: het programma gaat daarin zelfs verder dan andere programma's – iets dat de NPO-Ombudsman, in haar eigen bewoordingen, 'graag ziet'.

Het is opmerkelijk te noemen dat de NPO zich in haar brief van 12 september 2023 in absolute en categorische bewoordingen uitlaat en stelt dat er 'geen' verbetering is opgetreden in de producties van ON! terwijl uit de column van de NPO-Ombudsman van 17 augustus 2023 toch duidelijk kan worden opgemaakt dat er flinke verbeteringen te zien zijn sinds het verschijnen van de eerdere rapporten van de NPO-Ombudsman en deze nieuwe(re) uitzending. Gesteld kan worden dat dit precies is wat de NPO voor ogen zou moeten hebben: in plaats van ON! te vangen op vage, onduidelijke en weinig transparante criteria en voorwaarden zou moeten worden gekeken naar de uitzendingen van *Ongehoord Nieuws* of dient te worden aangegeven hoe ON! dit concreet inzichtelijk kan maken. En eenieder die dat zou doen, ziet net als de NPO-Ombudsman een duidelijke verbetering.

2. Bevoegdheid

De NPO geeft terecht aan dat ON! er meermaals op heeft gewezen dat ON! van mening is dat de door de NPO eenzijdig opgelegde verplichting tot het indienen van rapportages een wettelijke grondslag mist. In de brief van 12 september 2023 wordt nu voor het eerst duidelijk aangegeven waar de NPO deze bevoegdheid op baseert. ON! is van mening dat dit echter berust op een onjuiste uitleg van zowel de letter als de geest van de wet, zoals zij uiteen heeft gezet in haar gronden van bezwaar inzake het Plaatsingsbesluit najaar 2023. De daar ingenomen standpunten dienen hier als herhaald en ingelast te worden beschouwd.

3. Geen dialoog maar minimumeisen

De NPO schrijft dat de voorwaarden en criteria onherroepelijk zijn geworden en als uitgangspunt moeten worden genomen. Zoals onder punt 2 uiteengezet en hieronder verder aan de orde komt, ontbreekt een wettelijke grondslag voor het stellen van deze aanvullende

voorwaarden en criteria. ON! heeft zich echter op het standpunt gesteld dat zij het aangaan van een dialoog met de NPO wenselijk vindt en in samenspraak wenst te werken aan het verbeteren van haar producties. Daarom gaat zij hieronder voor de volledigheid in op een aantal argumenten die de NPO aandraagt om de eis tot het stellen van voorwaarden en criteria te onderbouwen, te weten (a) eisen aan het media-aanbod, (b) de NPO-Ombudsman, (c) het Genrebeleidsplan Journalistiek om daarna over te gaan tot een (d) conclusie. Opgemerkt dient hierbij te worden dat al hetgeen omtrent deze punten in eerdere documentatie is toegelicht als herhaald en ingelast moet worden beschouwd.

a. *Eisen aan het media-aanbod*

ON! is van mening dat de NPO zich hier op oneigenlijke gronden en op basis van een onjuiste uitleg van zowel de letter als de geest van de wet een handhavende bevoegdheid toekent op basis van de begrippen ‘sturing’ en ‘samenwerking’. In het beroepschrift inzake sanctie 1 is in de paragrafen 42 tot en met 80 al uitgebreid stilgestaan bij de uitleg van artikel 2.1 en 2.2 van de Mediawet. Tevens kan worden in dit verband worden verwezen naar het bezwaarschrift inzake sanctie 2 paragrafen 54 tot en met 60 en de zienswijze inzake sanctie 3 paragrafen 18 tot en met 34 en paragrafen 46 en 47. De standpunten hieromtrent dienen hier als herhaald en ingelast te worden beschouwd.

b. *De NPO-Ombudsman*

De NPO refereert hier specifiek aan de positie van de NPO-Ombudsman, zoals neergelegd in artikel 2.14a van de Mediawet. ON! wenst te benadrukken dat zij de wettelijke taak van de NPO-Ombudsman nooit ter discussie heeft gesteld. Hetzelfde kan worden gezegd voor wat betreft de Journalistieke Code NPO waar zij zich expliciet aan gebonden heeft en waarvan zij de uitgangspunten onderschrijft. Het gaat er dan ook niet zozeer om *dat* de NPO-Ombudsman het journalistieke handelen van de landelijke publieke media-instellingen bij de verzorging van media-aanbod op het gebied van nieuws, informatie en educatie beoordeelt (dat onderschrijft ON!), maar om *hoe* die beoordeling tot stand is gekomen en op basis van *welke argumenten* (waartegen zij bezwaar aantekent).

De NPO stelt dat de NPO-Ombudsman deskundig, onafhankelijk en niet vooringenomen is. Zo op papier is dat een prachtige constatering, maar in de praktijk blijkt dit – na grondige analyse van haar beide rapporten en van haar laatste column van 17 augustus

2023 – toch iets genuanceerder te liggen. Er is op dit moment een situatie ontstaan waarbij het oordeel van de NPO-Ombudsman volgens de NPO op geen enkele wijze betwist kan worden. ON! heeft meermaals gewezen op haar analyse van de zeventien voorbeelden die de NPO-Ombudsman aanhaalt ter onderbouwing van haar conclusie dat ON! de Journalistieke Code NPO heeft geschonden. Voor de volledigheid is deze analyse weer bijgevoegd (**zie bijlage 2**) net als de analyse van haar meest recente column (**zie bijlage 1**).

In haar brief van 12 september 2023 blijkt de NPO wederom niet bereid om in te gaan op de argumenten van ON!. De NPO verwijst naar de analyse van 52 van de 73 uitzendingen van *Ongehoord Nieuws* in 2022. Ten eerste is deze analyse door ON!, als gezegd, beargumenteerd weerlegd. De NPO stelt voorts dat de NPO-Ombudsman heeft vastgesteld dat er sprake is van stelselmatige schending van de Journalistieke Code NPO en dat de NPO-Ombudsman enkele voorbeelden presenteert in haar rapporten als illustratie. Dit is onjuist: deze zeventien voorbeelden (twaalf uit het eerste rapport en vijf uit het tweede rapport) zijn de pijlers waarop haar rapporten rusten. Met andere woorden, op basis van deze zeventien voorbeelden wordt geconcludeerd dat ON! de Journalistieke Code heeft geschonden. Indien deze zeventien voorbeelden geen stand kunnen houden, kan de conclusie dat ON! de Journalistieke Code heeft geschonden eveneens geen standhouden. Zoals gezegd, heeft ON! dit aangetoond in een zeer uitgebreide analyse die hier wederom is bijgevoegd (**zie bijlage 2**).

Stel nu dat er voor de volledigheid vanuit gegaan wordt dat de zeventien voorbeelden inderdaad slechts een ‘illustratie’ zijn zoals de NPO beweert (*quod non*), dan moet zij het er toch op zijn minst mee eens zijn dat het opmerkelijk is dat geen van deze schoolvoorbeelden de toets der kritiek kan doorstaan. Indien de gehele onderbouwing van een argument geen stand kan houden, kan de conclusie eveneens onmogelijk standhouden: een van de basisprincipes in de logica. Geconcludeerd zou dan ook moeten worden dat de gehele conclusie uit de rapporten verworpen dient te worden.

Voorts verdient vermelding dat ON! van mening is dat geconcludeerd zou moeten worden dat er wat betreft maatschappelijke, wetenschappelijke en politieke discussies veelal niet één definitief oordeel te geven is wat betreft ‘de waarheid’. Dit standpunt is door ON! al meermaals uit de doeken gedaan – en ON! verwijst hierbij naar eerdere rapportages waarvan de standpunten hieromtrent als herhaald en ingelast moeten worden beschouwd – maar gezien het cruciale belang dat zij hieraan hecht volgt hieronder voor de volledigheid nogmaals toelichting op dit punt.

ON! onderschrijft uiteraard dat er geen aantoonbaar onjuiste informatie gedeeld mag worden in haar uitzendingen. Met andere woorden, ON! is tegen het verspreiden van wat vaak wordt aangeduid als ‘desinformatie’ (bewust aantoonbaar onjuiste informatie delen) of ‘misinformatie’ (onbewust aantoonbaar onjuiste informatie delen). Toch dient te worden opgemerkt dat de strijd tegen ‘desinformatie’ of ‘misinformatie’ – soms ook aangeduid als ‘nepnieuws’ – eveneens een belangrijk gevaar in zich draagt.

Wie kijkt naar de definitie van het begrip ‘nepnieuws’ ziet dat dit in de *Van Dale* wordt gedefinieerd als “nieuws dat niet op de waarheid berust, vaak bewust verspreid om de publieke opinie te beïnvloeden”.² Uit deze definitie blijkt dat het begrip ‘waarheid’ van het grootste belang is om vast te stellen of het gaat om ‘nepnieuws’. Dit roept belangrijke vragen op: wat is bijvoorbeeld ‘de waarheid’? En, misschien wel belangrijker, wie stelt vast wat de waarheid is? Het antwoord op deze vragen is nog niet zo gemakkelijk te geven. ON! heeft er in diverse documentatie op gewezen dat het volgens haar enkel mogelijk is om de (absolute) waarheid vast te stellen wanneer het gaat om de volgende twee categorieën:

1. Wiskundige berekeningen, waarbij de uitkomst voor iedereen, altijd en overal hetzelfde is (“ $1+1=2$ ”);
2. Objectieve waarnemingen, die voor iedereen, altijd en overal hetzelfde zijn (“er staan twaalf mensen op het plein”).

Wanneer een uitspraak buiten een van deze categorieën valt, wordt het vaststellen van de waarheid meteen bemoeilijkt. Of twaalf mensen op een plein veel is, hangt bijvoorbeeld af van wie je het vraagt. Het kan ook afhangen van de dag van de week, van de weersomstandigheden of van de plek waar het plein gelegen is. Dit simpele voorbeeld maakt duidelijk: het vaststellen van de waarheid is zo gemakkelijk nog niet. Vaak zal er, op wat voor manier dan ook, *interpretatie* van de feiten en omstandigheden bij komen kijken. Daarnaast speelt de *context* veelal een belangrijke rol. Voornoemde maakt duidelijk dat iets dat ogenschijnlijk objectief is, vaak toch een subjectief element bevat. Verschillende wereld-, maatschappij- en mensbeschouwingen (ook wel paradigma’s genoemd) bevatten dan ook onvermijdelijk vooraannames die de zoektocht naar de waarheid en wat de feiten zijn kleuren. Dit is vooral het geval bij maatschappelijke onderwerpen die (nog) onderdeel zijn van het maatschappelijk debat. Het is daarom van uiterst belang om een ruimte te bewaren voor de verschillende

---

² <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/nepnieuws>

paradigma's om hun waarheidsclaims vanuit hun visies naar voren te brengen. Er kunnen dan verschillende waarheidsclaims naast elkaar naar voren gebracht worden zodat burgers op grond van de botsende argumenten zelf kunnen bepalen wat zij als de juiste claim zien. Door deze vrije ruimte eenzijdig te sluiten vanuit de waarheidsclaims van het institutioneel dominante paradigma en deze als allesbepalend te nemen, wordt antidemocratisch gehandeld.

Wanneer dit paradigmatische aspect over het hoofd wordt gezien, kan het bestrijden van nepnieuws gemakkelijk omslaan in het bestrijden van onwelgevallige meningen, het censureren van informatie die afwijkt van de gangbare norm of het verbieden van opvattingen die ingaan tegen hetgeen dat als algemeen geaccepteerd wordt beschouwd. Het bestrijden van nepnieuws kan dan verworden tot een politiek wapen om dissidente stemmen in het maatschappelijk, politiek of wetenschappelijk debat te verbieden of censureren. Dit gevaar ligt met name op de loer wanneer politieke of maatschappelijke tegenstanders of critici van bepaalde (politieke) standpunten zich opwerpen als hoeders van de waarheid.

Dat laatste gebeurt in het geval van het indienen van klachten door kijkers bij de NPO-Ombudsman. Vastgesteld kan worden dat degenen die de klachten indienen over het algemeen geen lid zijn van ON! en dus buiten de maatschappelijke en politieke groep vallen die ON! bedient. Het zijn vaak eveneens tegenstanders van ON!, die vaker klachten indienen over het programma *Ongehoord Nieuws*. Wie de klachten die bij de NPO-Ombudsman binnenkomen bekijkt, ziet dat het veelal gaat om dezelfde personen die iedere uitzending opnieuw klachten indienen. Zij worden hierin aangemoedigd door het feit dat het indienen van klachten leidt tot het opstellen van rapporten of 'columns' door de NPO-Ombudsman, die op hun beurt worden gebruikt om sancties op te leggen aan ON! door de NPO. Of om aanvullende eisen en criteria te stellen die op hun beurt weer gevolgen kunnen hebben voor het uitzenden van *Ongehoord Nieuws*.

Tegen bovenstaande kan ingebracht worden dat de NPO-Ombudsman deze klachten als 'onafhankelijk', 'deskundig' en 'niet vooringenomen' instituut beoordeelt, zoals de NPO in haar brief van 12 september 2023 wederom herhaalt. Echter maakt ook de NPO-Ombudsman gebruik van interpretatie en is ook voor haar de context van belang. De manier van interpretatie en het duiden van de context zal, hoe het ook wordt gewend of gekeerd, samenhangen met *wie* de NPO-Ombudsman is en *wat* haar eigen maatschappelijke of politieke positie is. Tevens wordt haar interpretatie in min of meerdere mate gedictieerd door het speelveld waarin zij zich bevindt; een speelveld waarbinnen het maatschappelijk, politiek en wetenschappelijk debat vernauwt en

waarin degenen die de grenzen van dit debat bepalen over het algemeen lid zijn van dezelfde (politieke) stroming of er belang bij hebben hun machtspositie te behouden. Gesteld kan worden dat hierbij het risico optreedt dat de meerderheidsopvatting (van de klagers en de NPO-Ombudsman) als feit wordt bestempeld en de minderheidsopvatting (van ON! en de studiegasten) wordt weggezet als onjuist of zelfs als nepnieuws. Wanneer wordt gekeken naar de zeventien voorbeelden in de eerder verschenen rapporten van de NPO-Ombudsman en in haar meest recente column van 17 augustus 2023 kan worden vastgesteld dat dit hier overduidelijk het geval was (zie **bijlage 1** en **bijlage 2**).

Zoals gezegd, het etiket nepnieuws verwordt op deze manier tot een politiek wapen dat een direct gevaar oplevert voor de democratie. Zeker wanneer er geen enkele wijze van controle is op de werkwijze en conclusies van een instituut als de NPO-Ombudsman, zoals blijkt uit de opstelling van de NPO die maar blijft herhalen dat de NPO-Ombudsman onafhankelijk, deskundig en niet voor ingenomen opereert (zonder inhoudelijke argumenten) en dat haar rapporten zorgvuldig tot stand zijn gekomen (eveneens zonder inhoudelijke argumenten). In een democratische staatsvorm verdienen ook dissidente stemmen een plaats in de politieke of maatschappelijke arena.

Het op bovenstaande wijze labelen van opvattingen als nepnieuws staat daarnaast contrair op beginselen van de rechtsstaat: de media, waar ON! deel van uitmaakt, zou als ‘vijfde macht’ de overheid moeten kunnen controleren. Indien dat onmogelijk wordt gemaakt of wordt bemoeilijkt door kritiek weg te zetten als nepnieuws of zelfs te bestraffen door het uitdelen van sancties of door de dreiging van het intrekken van de uitzendlicentie maakt dit effectieve controle van het overheidsapparaat feitelijk onmogelijk.

De NPO vermeldt voorts dat de NPO-Ombudsman ON! voldoende gelegenheid tot wederhoor heeft geboden. Dat is opmerkelijk aangezien de NPO-Ombudsman voor het plaatsen van haar column van 17 augustus 2023 in ieder geval niet tot wederhoor is overgegaan. ON! heeft de NPO-Ombudsman de reactie op de column van 17 augustus 2023 (**bijlage 1**) uit eigen beweging doen toekomen. Het verdient in dit verband vermelding dat het handelen van de NPO-Ombudsman, het orgaan dat toeziet op de naleving van journalistiek handelen, hierbij zelf expliciet ingaat tegen de Journalistieke Code NPO. De NPO-Ombudsman gaf zelf in een schrijven van 22 september 2023 (**bijlage 5**) ook aan dat er hier sprake was van een ‘omissie’

van haar kant en heeft hiervan melding gemaakt op haar website.³ Dit alles heeft bij ON! tot een ernstige deuk in het vertrouwen in de werkwijze van de NPO-Ombudsman geleid – de NPO-Ombudsman maakt zich zelf schuldig aan wat zij ON! verwijt.

De NPO voegt tot slot toe dat zij van mening is dat zij wel gereageerd heeft op het betoog van ON! voor wat betreft de NPO-Ombudsman. Zij wijst hierbij op het verweerschrift in beroep inzake het besluit van 5 juli 2023 en het verweerschrift inzake het besluit van 20 april 2023. Dit geeft echter een vertekend beeld. De vierde rapportage werd ingediend op 31 juli 2023. Het verweerschrift in beroep inzake het besluit van 5 juli 2023 werd ingediend op 3 augustus 2023 en het verweerschrift inzake het besluit van 20 april 2023 werd ingediend op 21 augustus 2023. Beide data zijn aldus later dan het indienen van de rapportage van 31 juli 2023 waardoor de stelling die ON! in deze rapportage naar voren brengt (namelijk: er is nog niet gereageerd op de stellingnamen omtrent de NPO-Ombudsman) klopt. Het roept de vraag op waarom de NPO hier een onjuiste voorstelling van zaken presenteert.

In het schrijven van 12 september 2023 komt de NPO niet verder dan wederom de constatering dat de NPO-Ombudsman onpartijdig, onafhankelijk en deskundig is. Dit is hierboven weerlegd. De NPO voegt daaraan toe dat de aanbevelingen van de NPO-Ombudsman niet zijn opgevolgd en dit betekent dat de schendingen van de Journalistieke Code daarom niet zijn beëindigd. Dit is wel erg kort door de bocht: ON! heeft in haar vierde rapportage wederom beargumenteerd aangegeven hoe zij aan de aanbevelingen van de NPO-Ombudsman voldoet. Voor de volledigheid is deze uitwerking hier wederom bijgevoegd (zie **bijlage 3**). Zoals onder punt 1 uiteen is gezet, ziet ook de NPO-Ombudsman grote verbeteringen. De vraag rijst waarom de NPO desalniettemin, tegen het oordeel van de NPO-Ombudsman in, blijft vasthouden aan absolute en categorische uitspraken als ‘er is niet aan de aanbevelingen van de NPO-Ombudsman voldaan’ en ‘schendingen van de Journalistieke Code NPO zijn niet beëindigd’. Er wordt in dit verband overigens ook geen nadere toelichting gegeven vanuit de NPO. ON! is van mening dat wanneer dergelijke grove beschuldigingen worden geuit op zijn minst een uitgebreide inhoudelijke toelichting zou moeten volgen.

---

³ <https://www.omroepombudsman.nl/uitspraken-en-columns/onduidelijkheid-over-oversterfte>

c. Genrebeleidsplan Journalistiek

ON! heeft meermaals gesteld dat zij zich gebonden acht aan het Genrebeleidsplan Journalistiek. Er leeft echter bij haar, nog steeds, een aantal belangrijke vragen voor wat betreft de manier waarop zij dient te voldoen aan de streefcijfers zoals deze naar voren komen in het Genrebeleidsplan en, belangrijker, de manier waarop deze door de NPO zijn gedefinieerd. Het standpunt van ON! hieromtrent komt uitgebreid aan de orde onder punt 5 van voorliggend schrijven.

d. Conclusie

De NPO is van mening dat het media-aanbod van ON! niet aan de eisen voldoet indien niet aan de door haar gestelde voorwaarden en criteria is voldaan. Zoals meermaals aan de orde is gekomen, is het echter niet aan de NPO om deze voorwaarden en criteria te stellen en eveneens niet om deze te handhaven op de manier hoe tot nu toe is gebeurd. Daar komt bij dat de gronden die worden aangedragen om te besluiten media-aanbod in afwijking van het plaatsingsbesluit niet te verspreiden, te weten 2.53 van de Mediawet en artikel 21 van het Coördinatiereglement Aanbodkanalen NPO, niet bedoeld zijn voor dergelijke toepassing. ON! heeft dit uitgebreid uiteengezet onder punt 2 en 3a.

Het feit dat de NPO zich voorts op het standpunt stelt dat daarover geen dialoog kan worden gevoerd en er dus geen ruimte is voor inspraak van ON! of dat ON! niet eens op zijn minst kan aangeven dat er geen sprake is van een geldige wettelijke grondslag om dergelijke voorwaarden en criteria te stellen is opmerkelijk. Het begint sterk te lijken op machtsvertoon; de NPO lijkt op geen enkele manier voor rede vatbaar of zelfs ook maar open te staan voor de argumenten van ON!. Sterker nog, ieder argument dat ON! aandraagt – of zelfs maar het feit *dat* zij tegenargumenten aandraagt – wordt tegen haar gebruikt. Dit is mede de reden dat ON! zich op het standpunt heeft gesteld dat een oordeel van een onafhankelijke rechter afgewacht dient te worden. Dit geldt eens te meer aangezien de consequenties voor ON! groot zijn: zij krijgt financiële sancties opgelegd, er ligt een verzoek tot intrekking bij de uitzendlicentie bij de staatssecretaris en de NPO poogt nu eveneens het uitzenden van *Ongehoord Nieuws* te frustreren. Op laatstgenoemde wordt onder punt 6 uitgebreid teruggekomen.

4. De stappen die ON! heeft genomen

De NPO geeft aan dat ON! erop heeft gewezen dat zij veel verbeteringen heeft doorgevoerd. Volgens de NPO duidt deze formulering erop dat ON! eraan voorbijgaat dat aan alle aanbevelingen wordt voldaan en is het eveneens noodzakelijk dat ON! inzichtelijk maakt hoe zij dit doet. Ten eerste dient opgemerkt te worden dat de NPO geen wettelijke grondslag heeft om aanvullende eisen en voorwaarden te stellen aan de plaatsing van *Ongehoord Nieuws*. Onder punt 2 en 3a is al aangegeven waarom de wettelijke grondslag waar de NPO zich op zegt te baseren zich niet leent voor dergelijke toepassing. Voor de volledigheid volgt nu toch een inhoudelijke reactie op hetgeen de NPO hier naar voren brengt.

Opgemerkt dient te worden dat de formulering dat er ‘veel verbeteringen’ zijn doorgevoerd uiteraard betekent dat er in zijn totaliteit veel verbeteringen zijn doorgevoerd en niet, zoals de NPO lijkt te suggereren, dat er niet aan alle aanbevelingen is voldaan: er kunnen immers meerdere verbeteringen worden doorgevoerd om aan één aanbeveling te voldoen. Het kan eveneens mogelijk zijn dat één verbetering op meerdere aanbevelingen ziet. Daarnaast, zo gaf ON! ook aan in de vierde rapportage, leent niet iedere aanbeveling zich voor directe toepassing door individuele omroepen. Dit geldt bijvoorbeeld voor aanbeveling 19 waarin de NPO-Ombudsman ingaat op de criteria voor toe- en uittreden van het publieke omroepenbestel. Voor zo ver de aanbevelingen wel van toepassing zijn op individuele omroepen heeft ON! in de vierde rapportage, ingediend op 31 juli 2023, per aanbeveling aangetoond hoe zij aan deze aanbevelingen voldoet. Voor de volledigheid is dit overzicht hier weer bijgevoegd (zie **bijlage 3**). Tevens heeft zij in een bijlage, hier voor het gemak wederom bijgevoegd als **bijlage 4**, aangegeven welke concrete stappen zij heeft ondernomen om de kwaliteit van *Ongehoord Nieuws* te verbeteren. Het verdient hier nogmaals nadruk dat ON! dit alles heeft aangedragen in het kader van welwillendheid en samenwerking terwijl een wettelijke grondslag voor het stellen van aanvullende criteria en voorwaarden ontbreekt (zie punt 2a en 3).

Tot slot merkt de NPO hier op dat de schendingen van de Journalistieke Code NPO niet zijn beëindigd. Zij verwijst in dat kader naar de column van de NPO-Ombudsman van 17 augustus 2023. ON! heeft inmiddels gereageerd op deze column (zie **bijlage 1**). In haar reactie constateert ON! een duidelijke vooringenomenheid en eenzijdigheid aan de kant van de NPO-Ombudsman. Zij wenst hier op te merken dat de enige vermelding dat artikel 2.14a van de Mediawet bepaalt dat de NPO-Ombudsman het journalistieke handelen van de landelijke

publieke media-instellingen bij de verzorging van media-aanbod op het gebied van nieuws, informatie en educatie beoordeelt niet automatisch betekent dat de NPO-Ombudsman ook deskundig, onafhankelijk en niet vooringenomen is. De analyse van de eerste twee rapporten en deze column schetst een geheel ander beeld. Hierboven is daar onder punt 3b al uitgebreid bij stilgestaan. Het zou aanbeveling verdienen dat de NPO nader stilstaat bij de uiteenzetting van ON! op dit punt aangezien de conclusies uit de rapporten van de NPO-Ombudsman en voornoemde column inmiddels hebben geleid tot vergaande consequenties voor ON!.

Als er voor de volledigheid vanuit wordt gegaan dat de conclusies rapporten en de column van de NPO-Ombudsman wel kloppen – *quod non* – dan is het nog steeds opvallend dat de NPO zinsneden hanteert als ‘de schendingen van de Journalistieke Code [zijn] nog niet beëindigd’ en ‘in de uitzending van *Ongehoord Nieuws* van 31 januari 2023 [is] niet aan de Journalistieke Code voldaan’. Dergelijke wijzen van formuleren zijn categorisch en absoluut en zouden, zelfs *als* de constatering van de NPO-Ombudsman wel legitiem zouden zijn (*quod non*), nog steeds onjuist zijn – tevens is een dergelijke wijze van communicatie weinig constructief noch opbouwend.

Wat betreft de eerste hierboven aangehaalde zinssnede: het feit dat er volgens de NPO-Ombudsman bij één uitzending, de allereerste uitzending aan het begin van het eerste seizoen, enkele kanttekeningen kunnen worden geplaatst, betekent niet dat direct gesteld kan worden dat de vermeende schendingen in zijn algemeenheid niet zijn beëindigd. Hierbij is niet gekeken naar alle andere uitzendingen tussen 1 november 2022 en 31 januari 2023 en ook niet naar alle andere uitzendingen vanaf 31 januari 2023 tot nu. Wat betreft de uitzending van 31 januari 2023 is het beeld dat hier niet aan de Journalistieke Code zou zijn voldaan tevens nogal zwart-wit. Zoals onder punt 1b vermeld, ziet de NPO-Ombudsman ook een aantal zeer positieve punten en geeft zij zelfs aan dat *Ongehoord Nieuws* op een aantal vlakken veel verder gaat dan andere programma’s. De NPO gaat hier in het geheel aan voorbij en kiest ervoor enkel de negatieve punten – die overigens eveneens onjuist zijn, zie **bijlage 1** – te benadrukken. Hierdoor ontstaat ten onrechte een vertekend en selectief beeld. Immers, gesteld kan worden dat op ieder programma van de NPO is wel iets is aan te merken. De vraag rijst waarom de NPO haar pijlen zo nadrukkelijk op ON! richt.

5. Antwoord op vragen

Onder punt 1a is al uitgebreid stilgestaan op het ‘antwoord’ dat de NPO aan ON! gaf op de door haar gestelde vragen in de brief van 24 maart 2023. De reactie die de NPO daarop gaf, op 20 april 2023, kan niet worden gezien als een werkelijk antwoord op de gestelde vragen van ON!. De NPO schrijft hier nu dat het feit dat ON! zich niet in de antwoorden kan vinden niet betekent dat er voor haar zo veel onduidelijkheid was dat zij niet kon voldoen.

Ten eerste dient hierbij opgemerkt te worden dat er geen sprake was van een werkelijk antwoord: de NPO herhaalde bij iedere gestelde vraag dat de beantwoording ervan niet noodzakelijk is voor het indienen van de rapportages. Wie bepaalt dat eigenlijk? Kan de NPO voor ON! bepalen wat wel en wat niet noodzakelijk is voor het indienen van de rapportages? Zelfs als de NPO van mening is dat antwoorden op de gestelde vragen niet noodzakelijk zou zijn voor het maken van een rapportage, dan kan alsnog vanuit welwillendheid en getuige een constructieve houding antwoord worden gegeven. Dit is niet gebeurd: iedere vraag werd afgedaan als niet relevant.

Het is opmerkelijk dat de NPO nu stelt dat ON! zich ‘niet in de antwoorden kon vinden’ gezien er aldus in het geheel geen sprake was van een inhoudelijk antwoord op de gestelde vragen. Daarnaast zou het, als gezegd, van welwillendheid en een constructieve houding hebben getuigd als de NPO wel een antwoord had geformuleerd op de vragen in plaats van zelf te bepalen dat er niet zo veel onduidelijkheid zou kunnen bestaan dat ON! niet zou kunnen voldoen. ON! heeft immers keer op keer duidelijk gemaakt waarom dat volgens haar wel het geval was. Daar komt bij dat ON! ondanks de onduidelijkheid toch gepoogd heeft iedere rapportage naar haar beste inzicht en kunde tot stand te brengen.

De NPO geeft tot slot aan dat ON! zich niet houdt aan de gemeenschappelijke afspraken uit onder meer het genrebeleidsplan Journalistiek en de Journalistieke Code NPO. Zij gaat in op de reactie van ON! op een aantal punten, te weten (a) streefdoelen diversiteit, (b) aanbevelingen NPO-Ombudsman, (c) Journalistieke Code NPO en (d) selectiebeleid. Voordat hieronder nu per punt een reactie wordt gegeven, wenst ON! op te merken dat het opvallend is dat er nu louter op een klein aantal voorbeelden wordt ingegaan. ON! bracht een aantal andere belangrijke argumenten naar voren in haar vierde rapportage, zoals bijvoorbeeld over de gehanteerde Gfk-meting, waar de NPO nu geheel aan voorbijgaat – dat terwijl uit WOO-stukken inmiddels naar voren is gekomen dat een Gfk-meting voor programma’s onder de 200.000 kijkers (de categorie van *Ongehoord Nieuws*) niet representatief en niet betrouwbaar

wordt geacht. De keuze voor de hier aangehaalde voorbeelden is dan ook onvolledig en uiterst selectief.

a. Streefdoelen diversiteit

De NPO herhaalt hier ten eerste de streefdoelen voor diversiteit zoals die volgens haar in het Genrebeleidsplan staan opgemerkt als: (a) een gelijke verdeling tussen mannen en vrouwen, waarbij we erkennen dat niet iedereen zich als man of vrouw identificeert en (b) minimaal 15% mensen met een bi-culturele achtergrond. ON! heeft in dit verband opgemerkt dat er bij haar belangrijke vragen leven over de exacte invulling van dit criterium. Zo stelt het Genrebeleidsplan Journalistiek het volgende over diversiteit:

We streven ernaar in ons aanbod een evenwichtige afspiegeling te laten zien en horen van de Nederlandse bevolking. Daarbij hebben we altijd in het bijzonder aandacht voor een gebalanceerde representatie in het beeld en aan het woord van gender, culturele achtergrond en beperking. We streven in deze concessieperiode naar een gelijke verdeling tussen mannen en vrouwen binnen het genre Journalistiek, waarbij we erkennen dat niet iedereen zich als man of vrouw identificeert. Daarnaast streven we naar een percentage van minimaal 15% mensen met een biculturele achtergrond en verdubbelen we het aantal mensen met een beperking in ons aanbod.

Het Genrebeleidsplan verduidelijkt verder:

Het voorstel levert, mede in relatie tot andere ideeën, voorstellen en producties, een bijdrage aan de diversiteit (gender, leeftijd, opleiding, geografische spreiding, culturele achtergrond en/of beperking) van het aanbod, zowel wat betreft cast als crew. Concreet streven we naar de volgende resultaten in ons totale aanbod: een gelijke verdeling tussen mannen en vrouwen, waarbij we erkennen dat niet iedereen zich als man of vrouw identificeert; minimaal 15% mensen met een biculturele achtergrond; verdubbeling van het aantal mensen met een beperking ten opzichte van 2021.

Wie goed kijkt naar de onderstreepte bewoordingen kan niet anders dan tot de conclusie komen dat uit de bovenstaande formuleringen in het algemeen en uit de onderstreepte bewoordingen in het bijzonder blijkt dat de eisen voor diversiteit gelden voor het totale aanbod binnen de NPO, waar het specifieke programma, in dit geval *Ongehoord Nieuws*, een bijdrage aan dient te leveren. Kort gezegd zou dit erop neerkomen dat als er in programma X 90% vrouwen voorkomen, programma Y voor de juiste verdeling 90% mannen zou moeten bevatten: alleen dan komt er namelijk de gewenste 50-50%-verhouding tot stand die de NPO wenselijk acht.

Echter is dit dus niet de interpretatie die de NPO kiest. De NPO kiest ervoor om de eisen uit het Genrebeleidsplan één op één toe te passen op *Ongehoord Nieuws*. De vraag waarom voor deze toepassing wordt gekozen – let wel: een toepassing die dus expliciet in gaat tegen de bewoordingen uit het Genrebeleidsplan zelf – is tot op heden onbeantwoord gebleven. Daar komt nog bij dat, zoals ON! ook al in de vierde rapportage heeft opgemerkt, het onduidelijk is wanneer er nu precies wordt voldaan aan het diversiteitscriterium. ON! stelde de NPO hierover de volgende vragen, die ook in de brief van 12 september 2023 onbeantwoord blijven: moet de crew worden meegenomen, zoals het Genrebeleidsplan suggereert, of gaat het alleen om de mensen die in het programma te zien zijn, zoals de uitleg van de NPO suggereert? Wat betreft het programma zelf: moet dan worden gekeken naar het gehele programma, dus ook naar de mensen in reportages of die op straat in beeld komen? Of gaat het enkel om mensen die in de studio aanwezig zijn? En moet dan worden gekeken naar de (studio)gasten of juist naar de presentatoren? Dit alles blijkt niet uit het Genrebeleidsplan of uit de uitleg die de NPO aan het criterium geeft en het is aldus onvoldoende duidelijk waar ON! nu precies aan moet voldoen; transparante en overzichtelijke normen ontbreken. Sterker nog, de formulering van de NPO en de tekst in het Genrebeleidsplan zelf spreken elkaar tegen.

Zoals ON! ook vermeldde in haar vierde rapportage, roept de formulering van de zinsnede ‘gelijke verdeling tussen mannen en vrouwen, waarbij we erkennen dat niet iedereen zich als man of vrouw identificeert’ vragen op. Hoe moet immers worden vastgesteld of iemand een man of een vrouw is? Tegenwoordig zijn uiterlijke kenmerken veelal niet meer doorslaggevend, hetgeen ook blijkt uit de Amerikaanse documentaire *What is a woman?* van Matt Walsh waarin duidelijk naar voren komt dat een simpele vraag naar geslacht voor de meeste mensen tegenwoordig helemaal niet zo gemakkelijk te beantwoorden is. De vraag rijst dan ook hoe de NPO het uitvoering geven aan dit criterium voor zich ziet. Dient iedereen gevraagd te worden naar zijn geslacht? En wat te doen als iemand geen antwoord wil geven op deze vraag? Het stellen van dergelijke vragen of eisen roept bovendien belangrijke bezwaren op in verband met de privacy – en dat is slechts het begin van de bezwaren die hiertegen kunnen bestaan. ON! heeft tot op heden geen antwoord ontvangen op deze vragen en ontvangt graag alsnog verduidelijking van de NPO op hiervoor genoemde punten, zeker omdat het gaat om de waarborg van privacy van de betrokkenen.

Wellicht klinkt bovenstaande alsof het criterium belachelijk wordt gemaakt of wordt geridiculiseerd. Dat is echter absoluut niet de bedoeling. Het gaat hier om concrete en actuele

vragen, die eveneens veelvuldig tijdens diverse uitzendingen van *Ongehoord Nieuws* door experts aan de orde zijn gesteld. In dit licht moeten ook de opmerkingen bij het diversiteitscriterium van ON! die in de hiervoor ingediende rapportages naar voren zijn gebracht onder andere worden begrepen.

Zoals gezegd, gaat de NPO in haar brief van 12 september 2023 wederom niet op deze onduidelijkheden en opmerkingen in. Sterker nog, zij stelt dat hetgeen hierboven uiteen is gezet erop neerkomt dat ON! van mening is dat zij niet aan het diversiteitscriterium zou hoeven te voldoen. Dat is onjuist: ON! is van mening dat zij met haar programma's een *bijdrage* dient te leveren aan de streefdoelen diversiteit. Echter is een bijdrage iets anders dan het één op één van toepassing achten van de streefdoelen van de gehele NPO op een specifiek programma. Dit is, ON! herhaalt het nog maar eens, expliciet niet hetgeen dat uit het Genrebeleidsplan volgt. De NPO maakt in de brief van 12 september 2023 nog geen begin van een inhoudelijk antwoord op vragen en constatering van ON! behalve het volharden in haar eerdere standpunt dat ON! niet zou willen voldoen aan de eisen die zijn neergelegd in het Genrebeleidsplan. Niets is minder waar: niet alleen *wil* ON! voldoen, ON! *voldoet* in de praktijk ook ruimschoots.

Wat laatstgenoemde betreft is het interessant dat de NPO opmerkt dat ON! op geen enkele manier inzichtelijk maakt dat zij aan het criterium voldoet. Sterker nog, de NPO stelt dat ON! enkel aangeeft in 2022 geen concrete acties te hebben genomen met betrekking tot diversiteit en inclusiviteit. In de vierde rapportage is door ON! ook al aangegeven dat dit niet is wat zij heeft aangegeven. Het schetst de verbazing dat de NPO wederom volhardt in haar eerdere onjuiste voorstelling van zaken. Voor de volledigheid volgt hier nogmaals de geheel formulering, bestaande uit niet één zin maar uit drie alinea's:

Ongehoord Nederland (ON!) heeft in het jaar 2022 geen concrete acties ondernomen met betrekking tot diversiteit en inclusiviteit, omdat wij er van overtuigd zijn dat gekeken dient te worden naar talent en vaardigheden en niet naar huidskleur, geslacht of andere uiterlijke kenmerken. Wanneer er wordt geselecteerd op basis van uiterlijke kenmerken, worden bepaalde groepen mensen bij voorbaat uitgesloten van kansen en mogelijkheden. Ongehoord Nederland wil niemand bij voorbaat al uitsluiten en heeft vooral oog voor talent en vaardigheden.

Desalniettemin scoort ON! met ons kleine team zeer goed op diversiteit. Zo had in de eerste helft van 2022 de helft van onze presentatoren een migratie-achtergrond (Ongehoord Nieuws en Ongehoord Nieuwscafé), is één presentator rolstoelgebonden, en heeft onze verslaggever in het Nationale Parlement een migratie-achtergrond. Ook is één van de leden van de Raad van Toezicht rolstoelgebonden.

Voor onze medewerkers is de verhouding man - vrouw in 2022 57% - 43%. Voor de Directie en de Raad van Toezicht is de verhouding $\frac{1}{3}$ vrouw en $\frac{2}{3}$ man. Ruim 19% van onze medewerkers heeft een migratieachtergrond. En ruim 4% heeft een beperking. Verder werken er veel jonge mensen bij ON!, maar ook een gepensioneerde. Wij vragen onze medewerkers niet naar hun seksuele voorkeur, dat vinden wij een privézaak, maar ook die is divers.

Wie de gehele formulering uit de vierde rapportage erop naslaat, ziet dat ON! geen concrete stappen heeft ondernomen in 2022 *omdat* zij in de praktijk al voldoet aan het diversiteitscriterium. Laatstgenoemde kan eveneens worden gezegd voor het huidige seizoen (er even vanuit gaande dat crew, cast, redactie e.d. niet hoeven te worden meegenomen om te voldoen aan het criterium – hetgeen nog steeds onduidelijk is). *Ongehoord Nieuws* heeft vanaf september 2023 vier beeldbepalende gezichten: Arlette Adriani (vrouw, blank), Raisa Blommestijn (vrouw, blank), Jonathan Krispijn (man, van kleur, Joods) en Tom de Nooijer (man, blank). Wanneer wordt gekeken naar deze verdeling is 50% man en 50% vrouw (een gelijke verdeling) en heeft 25% een bi-culturele achtergrond (meer dan het streefdoel van 15%).

De vraag rijst wat de NPO verder nog verlangt qua onderbouwing op dit punt. Hoe kan beter inzichtelijk worden gemaakt dat aan dit criterium wordt voldaan dan te kijken naar *wie* er te zien zijn in de uitzendingen? In dit verband rijst tevens de vraag waarom de NPO van mening blijft dat ON! niet *wil* voldoen aan dit criterium. Als ON! niet aan het criterium zou willen voldoen, hoe verklaart de NPO dan dat zij zo goed scoort in dit verband? ON! wenst hier nogmaals te benadrukken dat zij beter scoort dan de streefdoelen.

De conclusie van de NPO dat ON! in de rapportages niet verder komt dan de eisen van het Genrebeleidsplan wat betreft diversiteit ter discussie stellen en de bewijslast proberen te verplaatsen is dan ook geenszins op zijn plaats. Het is juist de NPO die door een onjuiste voorstelling van zaken en selectief citeren uit de door ON! ingediende stukken wederom tot onjuiste conclusies op basis van niet door ON! aangedragen argumenten komt.

b. Aanbevelingen NPO-Ombudsman

De NPO merkt op dat er onduidelijkheden bestonden bij ON! over de exacte invulling van de eis van het rapporteren over de aanbevelingen van de NPO-Ombudsman. Zij stelt voorts dat dit betekent dat ON! op geen enkel moment voornemens is geweest aan de voorwaarden en criteria te voldoen die de NPO haar op 17 november 2022 oplegde. De vraag rijst waarom de NPO kiest voor een dergelijk negatieve duiding van het feit dat er bij ON! onduidelijkheden bestonden

over een bepaalde eis. ON! heeft de NPO meermaals verzocht om toelichting en vanaf het moment dat zij duidelijkheid verkreeg omtrent de specifieke invulling van deze door de NPO gestelde voorwaarde gepoogd hier zo goed mogelijk aan te voldoen. Het schetst de verbazing dat de NPO dat laatste niet vermeldt, maar wel overgaat tot vergaande en zeer negatieve gevolgtrekkingen over het handelen ON!. Dit getuigt niet van een constructieve en welwillende houding en geeft bovendien een vertekende voorstelling van zaken. Bij de aanbevelingen van de NPO-Ombudsman is in dit schrijven al uitgebreid stilgestaan onder punt 1 en 3b. De concrete invulling van de aanbevelingen is na te lezen in **bijlage 3**.

c. Journalistieke Code NPO

De NPO stelt dat ON! in de tweede rapportage schreef dat zij ‘op bepaalde fundamentele punten’ een andere lezing van de Journalistieke Code NPO heeft. De NPO voegt daaraan toe dat deze conclusie, samen met de bestrijding van elk voorbeeld en elke conclusie van de NPO-Ombudsman inhoudt dat ON! niet aan de Journalistieke Code zoals die binnen deze sector wordt gehanteerd voldoet of wenst te voldoen.

Wie ten eerste kijkt naar de context van de zinssnede die de NPO hier aanhaalt, ziet dat ON! expliciet aangeeft de Journalistieke Code NPO te onderschrijven. Dit heeft zij overigens altijd benadrukt. Echter heeft zich een verschil van interpretatie ontvouwd wat betreft enkele in de Journalistieke Code NPO neergelegde begrippen. Dit verschil van interpretatie hangt eveneens samen met de betwisting van de voorbeelden van de NPO-Ombudsman. Het gaat hier onder andere om het door de NPO-Ombudsman, en in navolging daarvan de NPO, gehanteerde onderscheid tussen feit en mening dat hierboven onder punt 3b wederom uiteengezet is.

ON! is van mening dat het interpreteren van woorden die zijn neergelegd in documenten nooit een uitgemaakte kwestie is en dat daarover dus altijd discussie zal bestaan. Zeker wanneer het, zoals in dit geval, gaat om woorden die voor de eerste keer gedefinieerd of verduidelijkt worden. In het geval van de Journalistieke Code NPO was er nooit een duidelijke definitie gegeven van wat in deze context geldt als ‘feit’ of ‘mening’. De NPO-Ombudsman gaf daartoe een eerste aanzet in haar eerste rapport van 7 juni 2022 en stelde de definitie weer bij in haar column van 17 augustus 2023. Dit geeft al aan: er is op dit moment (nog) geen transparante en heldere meetlaat waar alle journalistieke producties van alle omroepen op gelijke wijze langs worden gelegd.

ON! heeft voornoemde meermaals naar voren gebracht. Het feit dat de NPO persisteert in het oordeel dat hieruit kan worden opgemaakt dat zij de Journalistieke Code NPO afwijst of hier niet aan wenst te voldoen is opmerkelijk. Dit is, ON! herhaalt het nog maar eens, absoluut niet het standpunt waar zij zich op stelt. Het is eveneens opmerkelijk dat de NPO ON! hier wederom lijkt te verwijten bezwaar te maken tegen de voorbeelden die de NPO-Ombudsman aanhaalt in haar rapporten ter onderbouwing van haar conclusies. Dat laatste is niet meer dan vanzelfsprekend wanneer naar de argumentatie in de beide rapporten wordt gekeken. Eveneens is het niet meer dan vanzelfsprekend dat ON! haar kant van het verhaal uit de doeken doet wanneer er voor haar inmiddels vergaande conclusies verbonden zijn aan de rapporten van de NPO-Ombudsman: de NPO baseert haar sancties en het verzoek tot intrekking van de uitzendlicentie namelijk op deze rapporten.

d. Selectiebeleid

De NPO stelt dat ON! geen maatregelen treft om te zorgen dat haar aanbod bijdraagt aan de streefdoelen van het Genrebeleidsplan op het gebied van diversiteit omdat zij in haar tweede rapportage heeft aangegeven gasten primair te selecteren op basis van kwaliteit. Opmerkelijk genoeg gaat de NPO hier volledig voorbij aan hetgeen ter verduidelijking in andere rapportages naar voren is gebracht, namelijk dat ON! het Genrebeleidsplan Journalistiek onderschrijft en in de praktijk ook ruimschoots voldoet aan de streefdoelen op het gebied van diversiteit. Het wekt verbazing dat de NPO hier volledig voorbijgaat aan alle uitleg die ON! wat betreft dit punt naar voren heeft gebracht en hier persisteert in het oordeel dat ON! geen maatregelen treft om te zorgen dat haar aanbod bijdraagt aan de streefdoelen van het Genrebeleidsplan op het gebied van diversiteit. Het is eveneens onjuist, zoals onder 5a al uitgebreid aan de orde is gekomen.

Daarnaast dient opgemerkt te worden dat de NPO hier refereert aan de keuze voor *gasten* die worden uitgenodigd in het programma. Dat terwijl zij in haar eigen definitie van de streefdoelen diversiteit lijkt te refereren aan de gezichten van het programma zelf. Alleen uit voorgaande blijkt wel dat de vragen die bij ON! leven op dit punt – bijvoorbeeld, moeten cast en crew worden meegenomen in de eis van diversiteit? – accuraat zijn. De NPO kiest, al naar gelang zij denkt dat het haar argument kracht bijzet, voor een andere definitie. Overigens blijkt uit het citaat dat de NPO aanhaalt eveneens niet dat ON! geen maatregelen treft om te zorgen dat haar aanbod bijdraagt aan de streefdoelen van het genrebeleidsplan op het gebied van diversiteit. ON! bracht enkel haar visie op het onderwerp naar voren, namelijk dat zij de

voorkeur geeft aan diversiteit van opinies. Hoe de NPO van dit citaat kan maken dat het aanbod van ON! vanwege deze andere voorkeur niet zou (willen) voldoen aan de streefdoelen is ON! volstrekt een raadsel. Dit standpunt is overigens ook in voorgaande rapportages al uiteengezet. De vraag rijst waarom de NPO hier persisteert in haar duidelijk onjuiste lezing van hetgeen dat ON! op dit punt voren brengt.

6. Weigering

De NPO stelt dat ON! vindt dat een rechterlijk oordeel mag worden afgewacht voordat aan de eisen van de NPO wordt voldaan. Gesteld kan worden dat de NPO hier een nogal vertekend beeld geeft van wat ON! naar voren heeft gebracht in de vierde rapportage: ON! stelde dat er op cruciale onderdelen een verschil van mening bestaat tussen de NPO enerzijds en ON! anderzijds. Aangezien de NPO niet bereid blijkt te zijn om duidelijkheid te verschaffen over de door haar gestelde eisen, die bovendien een legitieme wettelijke grondslag missen (zie wederom onder punt 2 en 3a), heeft ON! aangegeven een rechterlijk oordeel te willen afwachten. Dit geldt eens te meer aangezien de eenzijdige eisen die door de NPO worden gesteld vergaande consequenties hebben voor ON!: er zijn inmiddels meerdere financiële sancties opgelegd die, samen met de kosten voor juridische bijstand, zwaar drukken op de omroep. Daarnaast is de NPO overgegaan tot het verzoek tot intrekken van de uitzendlicentie waarvan eveneens duidelijk mag zijn welke enorme gevolgen het voor ON! heeft indien dit verzoek wordt gehonoreerd. Tot slot wordt de plaatsing van *Ongehoord Nieuws* in het najaar 2023 bedreigd door eenzijdige en niet op een wettelijke grondslag gestoelde aanvullende eisen die de NPO heeft gesteld. Ook de plaatsing voor 2024 wordt gefrustreerd. Aangezien de NPO er op geen enkele wijze blijk van heeft gegeven op wat voor manier dan ook open te staan voor een constructieve dialoog is het niet meer dan logisch dat ON! heeft aangegeven dat een gang naar een onafhankelijk rechter het meest voor de hand ligt.

ON! kan zich niet aan de indruk onttrekken dat het gebrek aan constructiviteit, het vasthouden aan verouderde en vaak weerlegde voorbeelden en daarnaast het niet willen wachten tot een onafhankelijke rechter zich heeft gebogen over deze casus duidt op machtsvertoon vanuit de NPO. De NPO dicht zich eenzijdig een niet-bestaande en niet-wettelijke bevoegdheid toe, die vergaande gevolgen heeft voor ON!, wenst daarover niet in dialoog te treden en vindt het feit dat ON! van mening is dat een onafhankelijke rechter zich over de casus zou moeten buigen bovendien duiden op het feit dat ON! niet bereid is aan de

gestelde voorwaarden en criteria te voldoen. Het had voor ON! de voorkeur verdiend om er gezamenlijk uit te komen maar dit is tot nu toe helaas onmogelijk gebleken gezien de halsstarrige houding van de NPO. In dit verband moet tot slot nog worden opgemerkt dat de houding van de NPO op dit punt als antirechtsstatelijk kan worden geduid: in een democratische rechtsstaat is het een onafhankelijke rechter die een finaal oordeel geeft over een verschil van inzicht tussen partijen, niet een van de partijen (in dit geval de NPO) zelf.

7. Beoordeling voorwaarden en criteria

De NPO gaat onder dit onderdeel in op de vierde rapportage van ON! aan de hand van de voorwaarden en criteria. Hieronder volgt per onderdeel een reactie van ON!.

7.1 Criteria en voorwaarden deel I, algemeen uit genrebeleidsplan Journalistiek

De NPO stelt dat de gestelde eis dat het aanbod van ON! bijdraagt aan de specifieke genrecriteria voor Opinie voortkomen uit het Genrebeleidsplan Journalistiek. Zij verduidelijkt dat de invulling dus niet voortkomt uit de mail van de NPO van 4 juli 2023. Deze formulering is interessant. Zoals in de vierde rapportage al is aangegeven door ON! en in dit schrijven verduidelijkt onder punt 5a verschilt de formulering van de NPO voor wat betreft het criterium diversiteit van het Genrebeleidsplan Journalistiek. Het lijkt erop dat de NPO hier het beeld probeert te schetsen dat ON! niet wenst te voldoen aan het Genrebeleidsplan Journalistiek, terwijl het de NPO is die de criteria eigenhandig aanpast – of in ieder geval niet verduidelijkt waarom haar invulling verschilt van het Genrebeleidsplan Journalistiek. Dat terwijl de NPO zelf wel verschillende invullingen van het streefdoel diversiteit hanteert, al naar gelang dit voor haar argumentatie het beste uitkomt (zie onder punt 5d).

Opmerkelijk is eveneens dat de NPO hier vermeldt dat ON! geen enkele vraag heeft gesteld over de verwachtingen van de NPO of over de wijze waarop zij met deze eisen moet omgaan. Dat is onjuist: ON! heeft altijd bijgedragen aan de streefdoelen (zie onder punt 5a). Vanaf het moment dat de NPO hieromtrent vergaande verduidelijking vroeg aan ON! – terwijl er daarvoor nooit aangegeven was dat ON! niet voldeed aan het bijdragen aan de streefdoelen – heeft ON! meteen verduidelijkende vragen gesteld aan de NPO. Het was de NPO die vanaf dat moment niet thuis gaf en nog geen begin van een antwoord heeft geformuleerd aan ON!.

De NPO sluit af met de conclusie dat ON! niet aan de voorwaarden en criteria voldoet. Onder punt 5a is al uitgebreid duidelijk gemaakt waarom ON! wel degelijk voldoet. De NPO

heeft eveneens nooit onderbouwd waarom ON! volgens haar niet voldoet. Zij herhaalt steeds het standpunt *dat* ON! niet voldoet, maar kijkt hierbij niet naar de praktijk en geeft ON! bovendien geen enkel handvat voor de toekomst. Tevens gaat zij niet in op de onderbouwing en argumenten van ON! en citeert zij gebrekkig uit door haar aangedragen argumenten.

7.2 Aanbevelingen Ombudsman

De NPO stelt dat ON! aangeeft dat de aanbevelingen van de NPO-Ombudsman te algemeen zijn om aan te kunnen voldoen. Dat is onjuist: ON! heeft enkel om verduidelijking door de NPO gevraagd om te zorgen dat zij zo volledig mogelijk kan rapporteren en kan voldoen aan de eisen die de NPO stelt. Zij heeft in dit verband in de vierde rapportage ook duidelijk aangegeven *hoe* zij voldoet maar ook *op welk punt* het voor haar onduidelijk is waar zij precies aan moet voldoen. Met andere woorden, zij heeft verduidelijking gevraagd wat betreft de specifieke invulling van de aanbevelingen van de NPO-Ombudsman. Het is opvallend dat de NPO voorts stelt dat ON! kiest voor ‘een eigen invulling’. ON! kiest ervoor om een antwoord te formuleren dat volgens haar voldoet aan de verwachtingen omdat zij nog steeds in afwachting verblijft van meer duidelijkheid en een helder antwoord op de door haar gestelde vragen vanuit de NPO. Het feit dat de NPO dit probeert neer te zetten als een ‘eigen invulling’ is merkwaardig. Hoe kan ON! voldoen aan de invulling die wordt gegeven aan de voorwaarden van de NPO-Ombudsman als onduidelijk is wat de precieze duiding is die hier volgens de NPO aan moet worden gegeven?

De NPO merkt eveneens op dat uit het feit dat ON! vragen heeft gesteld over de precieze invulling van de aanbevelingen van de NPO-Ombudsman blijkt dat zij geen actieve handelingen heeft verricht ten aanzien van de aanbevelingen. Dit wekt de verbazing gezien het feit dat ON! een lijst heeft gepresenteerd met aanpassingen in de werkwijze die zij heeft verricht om te voldoen aan de aanbevelingen van de NPO-Ombudsman. Deze lijst is voor de volledigheid wederom bijgevoegd (**bijlage 4**). Daarnaast heeft zij in de vierde rapportage duidelijk per aanbeveling gerapporteerd over hoe zij aan de aanbevelingen voldoet (zie hiervoor **bijlage 3**). Daar komt bij dat de NPO-Ombudsman het niet eens lijkt te zijn met deze categorische en absolute uitspraak van de NPO: uit haar column van 17 augustus 2023 blijkt dat er wel degelijk verbeteringen te zien zijn in de producties van ON!. Sterker nog, ON! gaat volgens haar zelfs verder dan andere omroepen zoals onder punt 1 al uitgebreid aan de orde is gekomen.

Tot slot vermeldt de NPO dat de vierde rapportage geen nieuwe informatie bevat en dat de NPO daarom niet tot een andere conclusie kan komen dan in de reactie op de derde

rapportage verwoord. Dat is opmerkelijk gezien het feit dat de NPO eerder in ditzelfde schrijven aangeeft dat ON! voor het eerst in de vierde rapportage ingaat op de aanbevelingen van de NPO-Ombudsman. Hoe is het mogelijk dat er in een rapportage waar *voor het eerst* op aanbevelingen wordt ingegaan *geen nieuwe informatie* te vinden is over deze aanbevelingen? Gesteld kan worden dat dit onmogelijk is en dat de NPO zichzelf hier tegenspreekt.

Tot slot

ON! heeft altijd geprobeerd een constructieve dialoog met de NPO tot stand te brengen over het invullen van de rapportageverplichting om zo tot een gezamenlijke verbetering van de producties van ON! te komen. Zij heeft vanaf het begin gepoogd duidelijkheid te verkrijgen over de wettelijke grondslag waar de rapportageplicht volgens de NPO op gebaseerd is. Daarnaast heeft zij steeds verduidelijkende vragen gesteld om inzicht te krijgen in de vraag wat de NPO precies van ON! verwacht. Tot op heden is gebleken dat de NPO helaas nog steeds volhardt in haar eerdere stellingnamen en niet bereid is om ON! op wat voor manier dan ook tegemoet te komen. ON! moedigt de NPO dan ook aan om alsnog de handschoen op te pakken en vanuit constructiviteit en welwillendheid mee te denken over de verbetering van de producties van ON!. Tevens roept zij de NPO op zich niet langer te verlaten op absolute en categorische stellingnamen die niet worden onderbouwd met transparante noch duidelijke criteria. Dit alles is volgens ON! erg belangrijk voor het gezamenlijk invullen van de publieke verantwoordelijkheid die er op ons rust.

Hoogachtend,

Arnold Karskens

Voorzitter ON!

27 september 2023